

Delrapport 1:

Utvärdering av åtgärder för ökad konkurrenskraft

Mikaela Backman, Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Thomas Holgersson, Linnéuniversitetet

Johan Klaesson, Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Pia Nilsson, Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Jonna Rickardsson, Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Lisa Wassén, Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Hans Westlund, Internationella Handelshögskolan i Jönköping och KTH

Sammanfattning av delrapporten

En överblick samt de viktigaste slutsatserna och rekommendationerna

DISPOSITION

- Inledning
- Åtgärder & Utvärderingsfrågor
- Beskrivning av data och metod (kortfattad)
- Utvärderingens resultat i korthet – axel 1
- Utvärderingens resultat i kortet – axel 3
- Slutsatser & Rekommendationer

UTVÄRDERINGSFRÅGOR – AXEL 1

Åtgärdsrelaterade EU-gemensamma utvärderingsfrågor (CEQ)

CEQ15.	Hur och i vilken utsträckning har åtgärden bidragit till att förbättra konkurrenskraften för stödmottagarna?
CEQ20.	Vilka andra effekter, bland annat de som rör andra mål/axlar, är kopplade till genomförande av åtgärden?
CEQ6.	I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till omstrukturering av mjölksektorn?

Utvärderade åtgärder inom Axel 1: 111, 114, 112, 121, 123-125

TOLKNING AV FRÅGORNA

Utvärderingsfråga		Målvariabler
CEQ15.	Hur och i vilken utsträckning har åtgärden bidragit till att förbättra konkurrenskraften för stödmottagarna?	Konkurrenskraft: (analyser på företagsnivå) <ul style="list-style-type: none"> - Arbetskraftens produktivitet - Total faktorproduktivitet - Omsättning - Antal anställda - Marknadsandel - Överlevnadssannolikhet
CEQ20.	Vilka andra effekter, bland annat de som rör andra mål/axlar, är kopplade till genomförandet av åtgärden?	Effekter som rör andra mål/axlar: (analyser på regional nivå) <ul style="list-style-type: none"> - Sysselsättningstillväxt - Befolkningstillväxt - Ökning av högutbildade - Näringsstruktur/diversifiering - Omstrukturering inom jordbruket (åldersstruktur)

TOLKNING AV FRÅGORNA

Utvärderingsfråga		Målvariabler
CEQ6.	I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till omstrukturering av mjölksektorn?	Omstrukturering: (analyser på företagsnivå) <ul style="list-style-type: none"> - Arbetskraftens produktivitet - Total faktorproduktivitet - Insatser som syftar till kompetensutveckling

UTVÄRDERINGSFRÅGOR – AXEL 3

Åtgärdsrelaterade och EU gemensamma	
CEQ17.	Hur och i vilken utsträckning har åtgärden bidragit till ekonomisk diversifiering hos stödmottagarna?
PSEQ 17: A.	Vilken betydelse har diversifiering för andra mål, i synnerhet konkurrenskraft?
CEQ20	Vilka andra effekter, bland annat de som rör andra mål/axlar, är kopplade till genomförandet av åtgärden?
PSEQ 20: D	Vilka effekter har åtgärdena för en vidare grupp av intressenter?

Utvärderade åtgärder inom Axel 3: 311-313

UTMANINGAR:

- Företag som mottagit stöd tenderar att vara större, mer kapitalintensiva och ha högre produktivitet - selektion
- Skillnader mellan olika investeringstyper (klimat, djurvälstånd, nya produktionsmetoder)
- Potentiella synergieffekter när ett företag står som mottagare till flera olika typer av stöd som beviljas vid olika tidpunkter
- Svårt att renodla effekten av ett specifikt stöd

NYA PERSPEKTIV:

- Skillnader i stödets effekt beror på typ av investering som stödet avser och företagens egenskaper
- Synergier mellan företagsstöden. Vilken betydelse har ex. kompetensutveckling för effekten av andra stöd?

DATA & METOD

Vilka data baseras utvärderingen på?

A. Företags- och individdata (SCB)

- Data som omfattar alla aktiva företag i Sverige
- Länkas till individdata (genom arbetsställe) som omfattar arbetskraften (individer 16-65 år gamla)
- **Interna faktorer**; företagets egenskaper (storlek, lokalisering, finansiell status, SNI) och de anställdas (utbildning, ålder, kön och bakgrund)
- **Externa faktorer**; näringsstruktur (diversifiering; specialisering; urbaniseringsgrad), jordbruksmark

B. Stöddata (Jordbruksverket, DAWA)

- Typ av STÖD, utbetalt belopp, år

C. Regionala data (SCB, Jordbruksverket)

Metod – identifikation

- Guidelines for the Ex-post evaluation of 2007-2013 RDPs
- Kontrafaktisk metod
- Effekten måste kunna härledas till stödet
- Företag med mer kapital och högre produktivitet tenderar att ha mottagit stöd i större utsträckning
- Systematiska skillnader försvårar analysen
- Att matcha företag som mottagit stöd mot en kontrollgrupp av liknande företag som ej mottagit stöd är den mest allmänt accepterade utvärderingsmetoden
- Coarsened Exact Matching (CEM) (Iacus m.fl., 2011; Tillväxtanalys, 2015; Riksrevisionen, 2016; Gustavsson m.fl., 2016)
- Balanserad matchning (ingen enskild variabel som driver)

Metod – några exempel

Analyser på företagsnivå:

Viktade panelskattningar matchad kontrollgrupp (FE-CEM, DiD):

$$y_{it} = \beta_0 + \beta'_1 I_{it} + \beta'_2 E_{it} + \zeta \mathbf{T}_i + \tau_t + \nu_i + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$y_{it} = \beta_0 + \beta'_1 I_{it} + \beta'_2 E_{it} + \zeta \mathbf{T}_i + \rho \mathbf{\Gamma}_i + \tau_t + \nu_i + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Överlevnadsfunktion (COX):

$$h(t, x) = h_0(t) + \exp \beta X_{it} + \zeta \mathbf{T}_i + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

Regionala analyser (IV):

$$T_i = \beta_0 + \gamma \text{AvståndSJV} + \lambda \text{LFA} + \mu_{it} \quad (4a)$$

$$\Delta Y_{it} = \beta_0 + \beta X_{it} + \zeta \hat{\mathbf{T}}_i + \varepsilon_{it} \quad (4b)$$

RESULTATEN I KORTHET

AXEL 1

Modernisering av jordbruksföretag (åtgärd 121)

Hur och i vilken utsträckning har åtgärden bidragit till att förbättra konkurrenskraften för stödmottagarna?

- Positiva produktivitetseffekter kan kopplas till stödet
- Stödets genomsnittliga marginaleffekt på stödföretagens totala faktorproduktivitet är ca 12 procent
- Effekten på arbetsproduktivitet ca 10 procent
- Positiv effekt på omsättning, marknadsandel och överlevnad
- En positiv produktivitetseffekt som kan härledas till stödet återfinns endast för små företag (1 anställd)
- Negativ produktivitetseffekt kopplat till höga stödbelopp
- Högre produktivitetseffekter om företaget mottagit stöd för kompetensutveckling tidigare under perioden (åtgärd III, 114)

Modernisering av jordbruksföretag (åtgärd 121)

Några slutsatser:

- Moderniseringsstödet har sannolikt bidragit till att öka stödmottagarnas konkurrenskraft
- Stödets effekt på de studerade målvariablerna pekar i samma riktning
- Stödet verkar fungera produktivitetshöjande för små företag och i kombination med kompetensutveckling
- Ingen effekt på stora och medelstora företags produktivitet (Daunfeldt m.fl. 2016)
- Ingen effekt på sysselsättning (antal anställda) (CEQ20)
- Vi kan inte styrka att stödet bidrar till positiva effekter som sträcker sig utöver de stödmottagande företagen (CEQ20)
- Nationella fördelningsprinciper varigenom stödet kan riktas till småföretagen kan förbättra stödets måluppfyllelse

Högre värde i jord- och skogsprodukter (åtgärd 123)

Hur och i vilken utsträckning har åtgärden bidragit till att förbättra konkurrenskraften för stödmottagarna?

- Stödet har bidragit till att förbättra stödmottagarnas produktivitet men effekten är marginell
- Att det finns få stödmottagare i underkategorierna gör att vi inte kan undersöka om stödets effekt skiljer sig beroende på typ av insats
- Resultaten visar inga skillnader i effekt beroende på företagens storlek på det sätt som vi fann för moderniseringsstödet
- Ingen effekt på sysselsättning

Slutsats:

- Vi kan inte styrka att stödet bidrar till betydande effekter för stödmottagarna eller för en vidare grupp av intressenter

Startstöd till unga jordbrukare (åtgärd 121)

Effektutvärdering visar att:

- Den totala faktorproduktiviteten i genomsnitt är 17 procent högre bland stödföretagen jämfört med kontrollgruppen
- En statistiskt signifikant effekt av stödet på företagens arbetsproduktivitet (förädlingsvärde per anställd) återfinns inte
- Resultaten kan tyda på att startstödet möjliggjort investeringar som bidragit till teknologisk utveckling eller förbättring hos stödmottagarna
- Stödet har en negativ sysselsättningseffekt: 394 individer färre har anställts inom sektorn som följd av stödet
- Stödet kan ge upphov till ett generationsskifte i företaget dvs att sonen/dottern i familjen tar över företaget och föräldrarna lämnar företaget, därav en minskning i antal sysselsatta

Startstöd till unga jordbrukare (åtgärd 121)

Några slutsatser:

- Resultaten tyder på att startstödet har bidragit positivt till stödföretagens konkurrenskraft – effekterna är marginella
- Omsättning: cirka 16 procent högre bland stödföretagen jämfört med kontrollgruppen
- Omräknat per anställd motsvarar stödets effekt ca 233 kronor. En effekt som kan anses vara mycket marginell
- Resultaten tyder dock på att stödföretagen har blivit mer produktiva (TFP) som följd av stödet
- Halvtidsutvärderingen: startstödet har en begränsad påverkan på konkurrenskraft (SLU 2009; SLU 2010)
- Stödets träffsäkerhet kan ifrågasättas (ca 20% över 40 år)

Kompetensutveckling och kunskapsspridning inom axel 1 (111, 114)

Enkätstudie riktad till stödmottagarna visar att:

- Omkring 30 procent av enkätrespondenterna har upplevt att stödet ökat deras lönsamhet
- Storleken på den upplevda effekten är beroende av stödets specifika mål
- Ger endast en indikation om vilka tänkbara samband som kan finnas

Effektutvärdering baserat på registerdata visar att:

- Kompetensstödet bidrar till målen för moderniseringsstödet
- Företag som har fått kompetensstödet perioden innan de får moderniseringsstödet har både högre arbetskraftsproduktivitet och total faktorproduktivitet

Kompetensutveckling och kunskapsspridning inom axel 1 (111, 114)

Några slutsatser:

- Finns starkt teoretiskt stöd för att förbättrad kunskap och kompetens inom företagen bidrar positivt till deras produktivitet och konkurrenskraft
- Stödets effekter kan dock antas bero på stödets omfattning och utformning
- Låga stödbelopp per företag, kortare kurser: stödets förväntade effekt är begränsad (stödbeloppet per företag i genomsnitt ca 10 000 kr)
- Finner inget positivt samban mellan de olika organisationerna som genomför aktiviteterna (ex: LRF, LS, HHS) och upplevd konkurrenskraft
- Implementera stödet mer marknadsanpassat där stödmottagaren själv får avgöra vilka utbildningsanordnare och vilka kurser och rådgivare som bäst kan tillgodose deras specifika behov av kunskap och kompetens

Samarbete för att utveckla nya produkter, processer och tekniker (124)

Åtgärden lades ner under programperioden (2011) och det finns få genomförda samarbeten (50 beviljade av 64 sökande)

Av intervjuer med stödmottagarna framkommer att:

- De upplever att konkurrenskraften förbättrats som följd av samarbetsstödet
- De upplever en ökad lönsamhet som de relaterar till förbättrad och ökad marknadsföring
- Ett återkommande problem med stödet är lång och komplicerad sökprocess och svårtolkat regelverk
- Flera av de intervjuade företagen uppger att samarbetet troligtvis inte hade skett utan stödet
- Dessa intervjuresultat är inte generaliserbara och ger endast en indikation om vilka tänkbara samband som kan finnas

Samarbete för att utveckla nya produkter, processer och tekniker (124)

Några slutsatser baserat på intervjuerna:

- Stödet verkar stimulera till samarbete och förbättrad konkurrenskraft för stödföretagen
- Stödet verkar vara viktigast i inledningsfasen av ett projekt då behovet av finansiellt kapital är som störst
- Sökprocessen är omständlig och långdragen, och regelverket är svårtolkat och osäkert (ändras under programmets gång)
- Intervjuade företag upplever att handläggarna enbart satsat på projekt med låg risk och ett säkert resultat
- Samarbetsstöd bör utgå till projekt med högre risk eftersom det är dessa projekt som har svårt att finna finansiering på annat håll
- Det faktum att en individ (handläggaren) sitter och beslutar och att stödmottagare samtidigt inte upplever att detta beslut kan överklagas kan vara problematiskt
- Tydliggör stödets inriktning
- Att stödet har många olika inriktningar och att medel kan beviljas till varierade samarbeten upplevs som ett hinder då det bidrar till minskad transparens

Förbättra och utveckla infrastruktur (åtgärd 125)

Effektutvärdering visar att:

- Finns inget som styrker att infrastrukturstödet bidragit till ökad konkurrenskraft i de berörda sektorerna eller de stödmottagande områdena
- Resultaten måste dock förses med reservationer som relaterar till stödets karaktär och effekternas utsträckning i tiden
- Åtgärden har främst använts till att genomföra nya vägförrättningar för vägsamfällighetsföreningar och betraktas av Jordbruksverket som en administrativ åtgärd
- Att utvärdera stödets effekter är svårt
- Investeringar i infrastruktur ger ofta avkastning under en rad år och till en bred målgrupp
- Kortsiktiga skattningar av produktivitet och sysselsättning kan endast fånga en marginell del av den långsiktiga avkastningen

RESULTATEN I KORTHET

AXEL 3

Effektutvärdering visar följande:

Åtgärd	311	312	313
Produktivitet (L)	n.s	n.s.	+
Produktivitet (TFP)	n.s	n.s	+
Sysselsättning	+ (stad)	+ (stad) (landsbygd) (etablerade)	+
Diversitet (regional)	n.s	n.s	n.s
Sysselsättningstillväxt (regional)	n.s	n.s	+ (stad)
Diversitet (regional)	n.s	n.s	n.s
Befolkningstillväxt	n.s	n.s	n.s

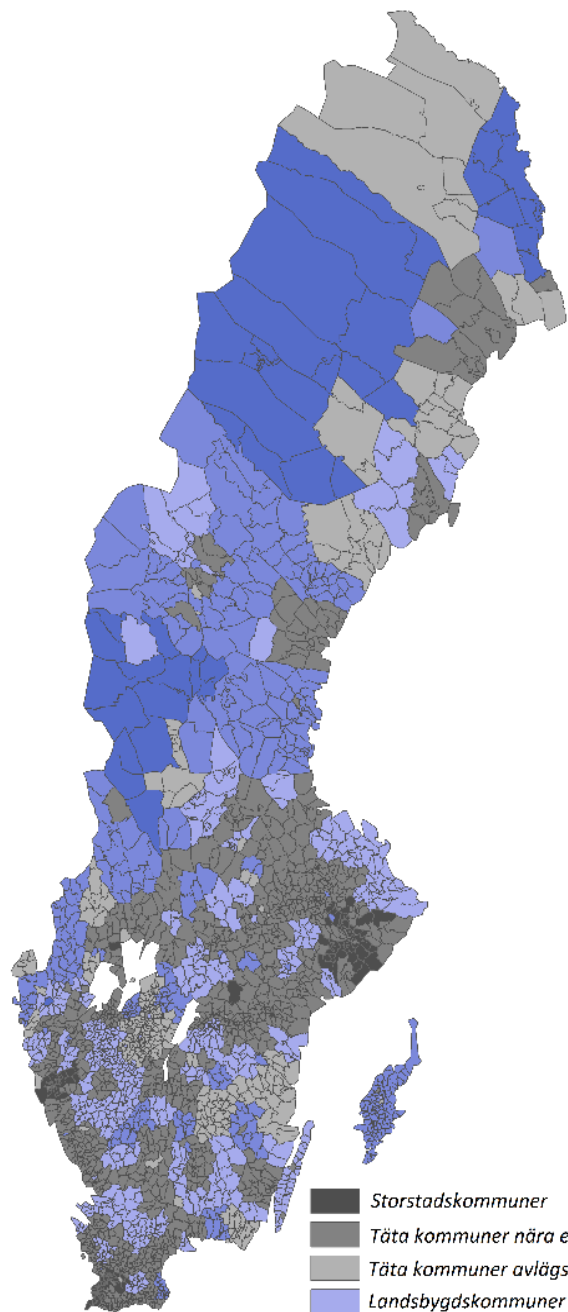
Inga signifikanta effekter kopplat till projektstöden (200-300st)

Företagsstöd inom axel 3 (åtgärd 311-312)

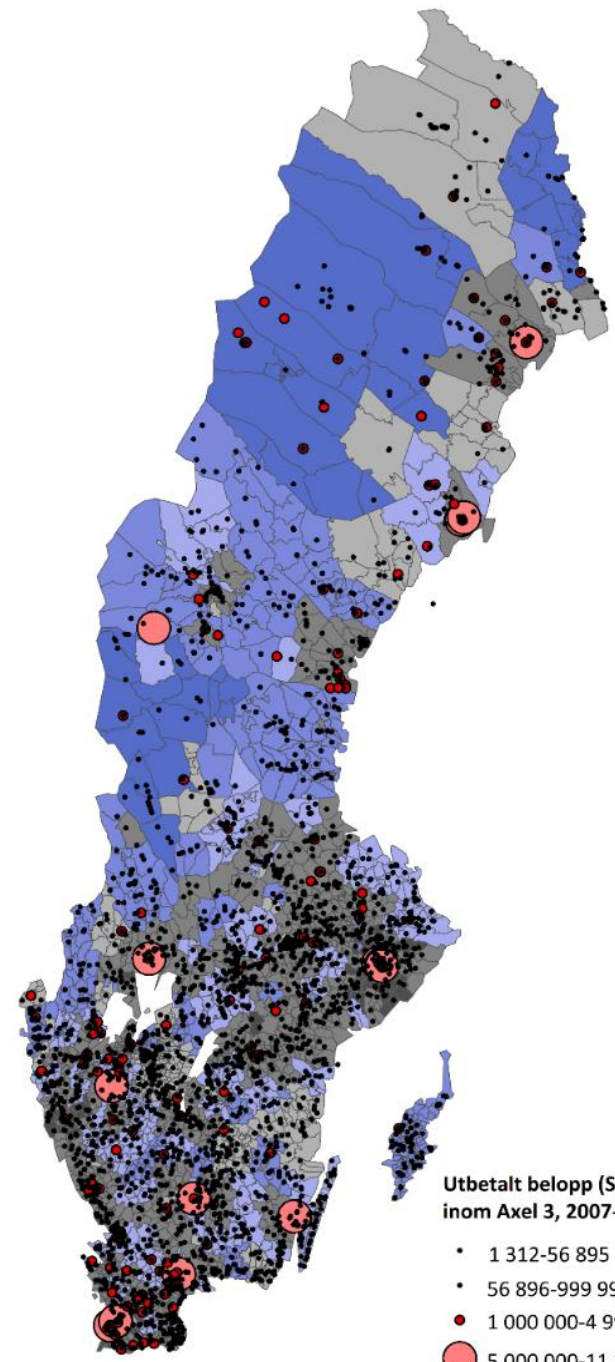
Några slutsatser:

- Stöden riktar sig till företag som bedriver verksamhet på landsbygden

”bidra till en ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv i syfte att främja sysselsättning, högre livskvalitet för de som bor på landsbygden samt ett hållbart nyttjande av landsbygdens resurser”
- Stöden har bidragit till positiva sysselsättningseffekter vilket är i enlighet med målen
- Finns anledning att ifrågasätta stödets träffsäkerhet
- Trots att målgruppen består av små företag på landsbygden har en betydande del fördelats till stödmottagare lokaliserade i stadskommuner (60 procent i vissa fall)
- Stödföretagen är generellt sätt större än de icke-stödmottagande företagen

- Storstadskommuner*
- Täta kommuner nära en större stad*
- Täta kommuner avlägset belägna*
- Landsbygdskommuner nära en större stad*
- Landsbygdskommuner avlägset belägna*
- Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna*

- Utbetalt belopp (SEK) företagsstöd inom Axel 3, 2007-2013**
- 1 312-56 895
  - 56 896-999 999
  - 1 000 000-4 999 999
  - 5 000 000-11 370 948

-SLUT-